

הכנסת העשרים וחמש

יוזם : חבר הכנסת יצחק קרויזר

פ/25/5896

הצעת חוק חובת המכרזים (תיקון - העדפה מתקנת לנכי צה"ל), התשפ"ה-2025

הוספת סעיף ג2 1. בחוק חובת המכרזים, התשנ"ב-1992¹, אחרי סעיף 2ב יבוא :

"העדפה מתקנת ג2. (א) בסעיף זה, "נכה" צבא הגנה לישראל – לנכי צה"ל כהגדרתו בחוק הנכים (תגמולים ושיקום), התשי"ט-1959².

(ב) פורסם מכרז לפי סעיף זה, תינתן העדפה לנכי צבא הגנה לישראל.

(ג) שר הביטחון, בהתייעצות עם שר האוצר ובאישור ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, יקבע את שיעור ההעדפה שיינתן לנכי צבא הגנה לישראל במכרזים.

(ד) על אף האמור בהוראות כל דין, התקשרות לניהול או הפעלת מזנון של המדינה או מוסד ממוסדותיה, לרבות חברות ממשלתיות, תאגידים סטטוטוריים ומוסדות חינוך, תיעשה עם נכה צבא הגנה לישראל, לפי רשימת מציעים שעליהם המליץ אגף השיקום במשרד הביטחון ויראו רשימה זו כרשימת המציעים במכרז סגור.

(ה) בלי לגרוע מהאמור בסעיף קטן (ד), שר הביטחון רשאי, באישור ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, לקבוע סוגי התקשרויות נוספים שייעשו עם נכה צבא הגנה לישראל."

¹ ס"ח התשנ"ב, עמ' 114.

² ס"ח התשי"ט, עמ' 276.

דברי הסבר

מדינת ישראל חבה חוב מוסרי וערכי לאלו שנפצעו, נחבלו, נפגעו או חלו תוך כדי ועקב ההגנה על קיומה וחירותה. מדינת ישראל פעלה בעבר כדי להיטיב עם נכי צבא הגנה לישראל (להלן – נכי צה"ל) באמצעות הענקת פטורים מעריכת מכרזים פומביים לגופים ממשלתיים ותאגידיים סטטוטוריים אשר חוק חובת המכרזים, התשנ"ב–1992 (להלן – החוק), חל עליהם. כך למשל, במקרה של הפעלת מזנונים במשרד הביטחון (הכולל גם את צה"ל), הוענק לגורמים המוסמכים פטור מעריכת מכרז פומבי וכל שנדרש כדי לערוך התקשרות מעין זו היה לערוך מכרז סגור בין נכי צה"ל אשר מועמדותם הומלצה על ידי אגף השיקום.

על הצורך בהעדפה מתקנת לטובת נכי צה"ל לעומת מגזרים אחרים, ועל היותה של העדפה כאמור מוצדקת וראויה עמד הנשיא ברק (כתוארו אז) בבג"ץ 5304/02 ארגון נפגעי תאונות עבודה ואלמנות נפגעי עבודה בישראל נ' מדינת ישראל – כנסת ישראל, פ"ד נט(2) 135, עמ' 141-142: "ההבחנה בין נכי תאונות עבודה לבין הנכים המשתייכים לקבוצה השנייה נעשית על רקע תחושת החובה המוסרית של החברה הישראלית כלפי לוחמיה ומגניה (נכי צה"ל), כלפי קורבנות תוקפיה (נכי פעולות האיבה) ונפגעי צורריה (נכי רדיפות הנאצים). המכנה המשותף של נכי הקבוצה השנייה הוא הקשר שבין נסיבות פציעתם לבין השתייכותם הלאומית-קולקטיבית... אכן, מדינת ישראל רשאית לפרוע את חובה המוסרי כלפי אוכלוסיות שנטלו חלק בתקומתה ובהגנתה וכלפי אוכלוסיות שנפגעו אך בשל השתייכותן הלאומית. חובה מוסרית זו היא בבחינת שוני רלוונטי, שיש בו כדי להצדיק, בנסיבות המקרה, את ההבחנה בין קצבת נכי עבודה לבין התמלוגים המשתלמים במסגרת הקבוצה השנייה".

בעבר, ניתן פטור ממכרז לניהול מזון במשרדי הממשלה ובגופים הקשורים למדינה. בדרך זו, במשך שנים רבות, שוקמו נכים רבים ושולבו במעגל העבודה. על הרציונל הניצב בבסיס הוראה זו עמד בית המשפט העליון בבג"ץ 5945/00 מנקר נ' מדינת ישראל, לפיו: "ההוראות הקיימות מאפשרות הענקת עדיפות לנכי צה"ל במכרזים להפעלת מזנונים או דוכני מזון במשרדי הממשלה ובגופים הקשורים למדינה... תקנות חובת המכרזים, התשנ"ג–1993, קובעות במפורש פטור ממכרז לניהול מזון במשרד על ידי נכה צה"ל. הבחנה זו בין נכה שאינו נכה צה"ל לנכי צה"ל, מבטאת את החוב המוסרי שהחברה חבה לנכי צה"ל".

בשנת 2009, תוקנו תקנות חובת המכרזים, התשנ"ג–1993, כך שבוטל הפטור ממכרז לניהול מזנונים במשרדי הממשלה ובגופים הקשורים למדינה, ונקבע שייערך מכרז סגור להפעלת מזנונים בקרב נכי צה"ל המנויים ברשימת אגף השיקום. עוד נקבע בתקנות, כי מזמין המכרז, אם יחליט להתקשר עם מציע בדרך של מכרז סגור, יפנה אל רשימת המציעים הפוטנציאליים של אגף השיקום. דה-פקטו, בעקבות התיקון האמור, רשויות המדינה סטו מנוהג קודם והן כיום מפרסמות מכרז פומבי להפעלת מזנונים ובתי קפה במקום מכרז סגור. במקרים אחרים, רשויות המדינה גורסות כי אין מקום לערוך מכרז סגור בקרב נכי צה"ל שכן ממילא המכרזים המפורסמים אינם נופלים בגדר המונח "מזנון" כהגדרתו בתקנות. באופן כללי, בשנים האחרונות, גוברת המגמה של העדפת מכרז פומבי ללא מתן משקל ראוי לאינטרסים השיקומיים של נכי צה"ל. מצב זה, שבו נכים החפצים להשתקם ולהתפרנס מיגיע כפם, אינם יכולים לעשות זאת כיאות הוא בלתי נסבל, בלתי תקין ואין להשלים עימו. הצעת החוק מציעה לקבוע, אפוא, כי במכרזים שמוצאים מכוח החוק תינתן העדפה לנכי צה"ל. כמו כן מוצע לקבוע, כי שר הביטחון, באישור ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, יקבע הוראות בעניינים אלה. אשר להפעלת מזנונים על ידי נכי צה"ל, מוצע לקבוע כי התקשרות לניהול מזון של המדינה תיעשה עם נכה צבא הגנה לישראל במסגרת קיום מכרז סגור כסמכות חובה.

הצעות חוק זהות הונחו על שולחן הכנסת העשרים וארבע על ידי חבר הכנסת יריב לוין (פ/24/2765) ועל שולחן הכנסת העשרים וחמש על ידי חבר הכנסת יצחק קרויזר (פ/25/2617; הוסרה מסדר היום ביום ח' בטבת התשפ"ה (8 בינואר 2025)).

הצעת החוק זהה לפ/25/2617 ולפיכך לא נבדקה מחדש על ידי הלשכה המשפטית של הכנסת.

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
י"ג בסיוון התשפ"ה (09.06.2025)